

Effekt av klangeffekt

Om effekter av auditiva signaler i skrift

Lars Melin

Inledning

I såväl stilistisk som retorisk analys brukar s k klangeffekter uppmärksammas, framför allt alliterationer, assonanser och rim. Eftersom klangeffekterna inte är begränsade till texttyper som konsumeras auditivt utan också förekommer i copys, debattartiklar, essäer etc finns uppenbarligen en starkt tilltro till att de har effekt även vid tyst läsning.

Det ha spekulerats en del om hur vi tillgodogör oss dem. I litteraturen har föreslagits att de ökar minnesbehållningen. Så har man t ex förklarat ordspråk (kaka söker maka) och äldre lag (land ska med lag byggas). Det poängteras också att de ger ökat uppmärksamhetsvärde, t ex i äldre reklamslogans, och att de – till följd av detta – får ökad övertygelsekraft.

Så vitt jag kunnat utröna har inga experimentella mätningar gjorts för att utröna vilka av dessa teorier som har störst förklaringsvärde, inte heller om effekterna är reella eller om bruket endast är traditionsbelastning från muntligt framförd retorik.

En intressant iakttagelse är att klangeffekter i reklam under några årtionden minskat intill utplåning, vilket måste tolkas som att branschen misstror deras övertygelsekraft. Detsamma gäller politisk agitation (Mickwitch 2002). Under mitten av 1900-talet bedömdes de däremot ha ett säljvärde: *visst katten Apotekarnes vatten, Volvos värde varar, Tag det rätta, tag Cloetta, Mmm Marabou*. Men man kan nu notera en viss återkomst i s k tag lines: *Ki kan kom* (Ki consulting), *Farval till fläcken* (Vanish), *Vi formar framtiden* (SAPA), *Made to move* (Nike), *Look, listen, Live* (Thomson) och *Don't dream it, drive it* (Jaguar).

Och under allra sista tiden har mobiloperatören 3 gjort mycket uppmärksammas reklam med tripletten *I hear you, I see you, I three you*, som inte bara är anaförisk utan har inslag av rim. Klangeffekter är alltså underkastade moderörelser.

Syfte

Jag avser att experimentellt undersöka i vilken mån klangeffekter kan bidra till att öka övertygelsekraften i texter.

Bakgrund

I äldre retorisk litteratur nämns alliterationer m m främst i samband med skönlitteratur. Det som skrivs vittnar om en stor uppskattning på dunkla grunder, t ex ”Dylika klangintryck av skilda slag, ofta ytterligt svåra att närmare känneteckna, äro av stor, stundom avgörande betydelse för diktens verkan” (Wellander, 1939).

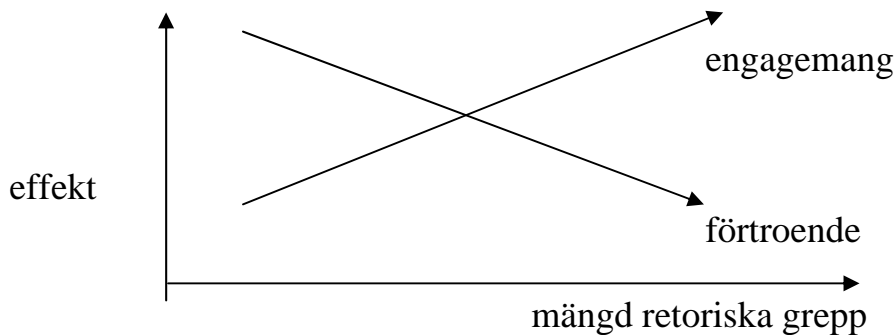
Även i stilläror som syftar till beskrivning av icke litterär text hanteras klangeffekter på ungefär samma sätt, t ex ”Fonetisk manipulation används utom för att allmänt intensifiera mottagarens uppmärksamhet i olika syften. Den kan syfta till att göra texten lättare att komma ihåg. Avsikten kan också vara att göra texten mera klangfull och välljudande eller tvärtom” (Teleman & Wieselgren, 1970). I modern retorisk litteratur är resonemangen ännu mer spekulativa, t ex ”Ett sådant grepp (=alliteration) drar uppmärksamheten till ordens form, till själva ljudmassan, till språkets estetiska sida. På så sätt för den in ett poetiskt element i talet. Eller för att jämföra med skriften: den får orden att framstå som om de vore utsmyckade med målade anfanger.” (Hellspong, 1992).

Att det finns mycket starka samband mellan hur en text läses högt och hur den läses tyst har experimentellt klarlagts av Melin (1996). Studien har med self paced reading-teknik visat att såväl högläsning som tyst läsning störs av både semantisk (= kontextuellt oväntade ord) och artikulatorisk (= tungvrickningsfonotax) belastning. Därmed är det inte orimligt att audiva fungerar också i andra riktningen: det som är välljud för örat kan också vara välljud för ögat.

Gail (1999) har studerat effekten av ”rhetorical devices”, bland annat klangeffekter, i annonstexter och rapporterat högre effektivitet i annonser där sådana förekommer.

Melin (2004) redogör för en serie experiment med olika persuasiva strategier: retoriska figurer, värdeord, organiserande metafor och rak argumentation. Undersökningen verifierade äldre undersökningar (Blomdal, Dahl, & Nilsson, 1999); Edlund, 2001; Janovitch, 2000) som visat ett samband mellan mängd av retoriska figurer och dels engagemangsökning, dels förtroendeminskning. Det finns alltså ett teoretiskt break even där en ökad mängd retorik minskar trovärdigheten därför att förtroendetappet väger tyngre än engagemangsökningen.

Fig. 1. Schematiskt samband mellan engagemang och förtroende.

Metod

Försökspersoners reaktioner på alliterationer och assonanser har undersöks experimentellt. Försökspersonerna har fått läsa textvarianter (se Material nedan) som preparerats med olika mängd klangeffekter, och de har fått visa sin attityd mot texterna genom att kryssa för olika alternativ på skalor (se Material nedan). Ingen försöksperson har fått läsa mer än en text.

Testvärdena har sedan sammanställts och bearbetats statistiskt.

Helt nya fp har i ett separat experiment fått jämföra korttesterna parvis och pricka av vilken text de föredrar med avseende på engagemang, läsbarhet och övertygelsekraft.

Material

Två serier texter har använts.

I ett första experiment användes två mycket korta texter, ca 100 ord, som varierats i tre versioner:

- version 1 med 0 alliterationer
- version 2 med 3 resp 4 alliterationer
- version 3 med 8 stycken alliterationer

Texterna tog ståndpunkt i två språkvårdsfrågor. Texterna återges bilaga 1.

I ett andra test användes två argumenterande artiklar, dels en Expressenartikel om Stockholms läns landstings ekonomi: *Var finns Stockholms Arnold Schwarzenegger?* dels en policytext från Stockholms universitets studentkårs hemsida om studentinflytande. Texterna hade valts för att ämnes- och avsändarmässigt väcka olika grad av förtroende

hos läsarna. Texterna var inte fullt 300 ord långa. Texterna utformades i tre versioner:

version 1 låg mycket nära originalet och saknade klangeffekter
version 2 var förstärkt med tre s k punch lines på strategiska ställen
version 3 hade tre allittererande punch lines på samma ställen som version 2.

Texterna återges i bilaga 2.

Vid båda testen fick försökspersonerna bedöma texterna på en fyrgradig skala

Hur trevligt var det att läsa texten
Hur mycket förtroende hade de för texten
Hur engagerande de ansåg att texten var.
Hur lättläst/svårläst de ansåg att texten var
Hur övertygande de fann texten vara.

Alliteration definieras här som två eller flera närstående och i satsen betonade ord som inleds med samma konsonant, t ex *lekande lätt*. Endast få assonanser förekommer i materialet. De definieras som att samma vokal förekommer i flera betonade stavelser i samma fras, t ex ”låta datorn gå som den står”.

Försökspersonerna var alla studenter på kurser i svenska vid Nordiska språk i Stockholm. Försöken gjorde i anslutning till ordinarie undervisning.

Resultat

De värderingar som fp givit genom att kryssa i skalorna (se Material ovan) har sammanställts och medelvärden har beräknats.

1. Korttexterna

Tabell 1. Medelvärderingsvärden för korttexterna

	Korttext 1		
n = 25	inga	några	många
engagemang	2,3	2,41	2,7
förtroende	2,44	2,31	2,2
övertygande	2,47	2,56	2,53
lättläst	2,42	1,87	1,88

n = 25	Korttext 2		
engagemang	2,6	2,72	3,1
förtroende	2,78	2,39	1,92
övertygande	2,83	3	2,17*
lättläst	2,78	3	2,63

Testet visar att det finns ett svagt samband mellan antalet klangeffekter och engagemang, men ett starkare negativt samband mellan förekomster av klangeffekter och förtroende. Övertygelseeffekten ökar marginellt (text 1) eller minskar substantiellt (text 2). Endast övertygelsevärdet för text 2 är signifikant i t-text ($p = 0,02$).

Anmärkningsvärt är också att läsbarheten sjunker för båda texterna.

Jämförelsetestet

Studenterna har fått jämföra text 1 och text 2 i olika versioner.

Tabell 2. Resultat av jämförelsetestet

Jämförelse 1	Max text 1	Min text 2	Δ mycket - lite
engagemang	4	10	-6 *
förtroende	3	11	-8 ***
övertygande	1	14	-13 ***
lättläst	1	14	-13 ***
Jämförelse 2	Min text 1	Max text 2	
engagemang	8	6	-2
förtroende	8	6	-2
övertygande	6	6	0
lättläst	8	6	-2
Jämförelse 3	Max text 1	Medium text 2	
engagemang	5	8	-3
förtroende	4	9	-5 *
övertygande	3	10	-7 *
lättläst	1	12	-11 ***
Jämförelse 4	Medium text 1	Min text 2	
engagemang	2	10	-8 ***
förtroende	2	10	-8 ***
övertygande	3	9	-6 **

lättläst	4	8	-4 *
----------	---	---	------

I samtliga fall har fp föredragit den text som innehållit minst av klangeffekter, även om text 2 är den populärare texten slår den negativa trenden igenom på alla plan. Signifikansen har prövats med chi2-test.

2. Långtexterna

Resultatet från undersökningen med längre test redovisas i tabell 2.

Tabell 2: Medelvärderingsvärden för långtexten. N = 55 (skatt), N = 25 (student)

	Skatt			Student		
	original	punch	p + k	orig	punsch	p + k
engage	1,52	1,65	1,65	1,17	1,23	1,19
förtroende	1,46	1,04***	1,31	2,08	2,09	1,81
övertyg	1,49	1,53	1,57	2,33	2,17	2,31
lättläst	1,98	1,9	2,14	1,67	1,57	1,68
trevligt	1,33	1,37	1,63	1,58	1,22	1,08*

De två texterna har väckt olika reaktioner. Övertygelsekraften ökar från låg nivå för skattetexten medan den är opåverkad i studenttexten. För båda texterna minskar förtroendet, men i olika grad. De enda två värden som är signifikanta är konstigt nog ett lågt förtroendevärde för punchlinetexten och en märklig dip för trevlighet i studenttexten.

Resultatdiskussion

Data från dessa tre experiment är inte helt lättolkade. Korttexterna ger entydigt, dock bara delvis signifikant, besked om att klangeffekter är direkt skadliga för såväl läsbarhet som textuppskattning och övertygandeeffekt. Jämförelsetesten bekräftar detta med mycket signifikanta värden.

Långtexterna motsäger delvis detta eftersom klangeffekter tycks kunna väga upp den förtroendesvikt som punchlines orsakar. Denna effekt kan troligen förklaras av att punchlines är ett mycket tydligt retoriskt grepp, ett grepp som höjer engagemangssaxeln över break even. Varför klangeffekter delvis återställer trovärdigheten är däremot en gåta, men så är inte värdena heller signifikanta.

Litteratur

- Blomdal, Karin, Dahl, Mia och Nilsson, Elsa (1999) *Retorik i text*. B-uppsats i Information. Nordiska språk. Stockholm.
- Edlund, Elsa (2001) *Retorik - hur mycket?* B-uppsats i Information. Nordiska språk. Stockholm.
- Gail, Tom (1999) The use of rhetorical devices in advertising. *Journal of Advertising Research*, Vol 39 No 4 39-43
- Hellspång, Lennart (1996) *Konsten att tala*. Studentlitteratur.
- Jovanovich, Helene (2000), *Retoriska stilfigurer i text*. B-uppsats i Information. Nordiska språk. Stockholm.
- Melin, Lars (1996) Läsa högt, läsa tyst. *Svenskas beskrivning* 22.
- Melin, Lars (2004), Övertygad? Om effekter av persuasiva strategier. *Svenskans beskrivning* 26.
- Mickwith, Larissa (2002) *Affischmediet som valpropaganda*. En studie av Socialdemokraternas valaffischer 1951 – 2002. C-uppsats i Svenska. Stockholm.
- Teleman, Ulf & Wieselgren, Anne-Marie (1970) *ABC i stilistik*. Gleerups.
- Wellander, Erik (1939) *Riktig svenska*. Norstedts.

Bilagor:

Korttexterna

Få klangeffekter	Några klangeffekter	Många klangeffekter
<p>Det finns språkvård för folket som alltid handlar om ”större än mej”, och så finns det språkvård för skribenter som oftast handlar om man ska skilja på förkortningar för miljoner och miljarder. Men språkvård borde alltid handla om att välja det tydligaste skrivsättet i varje situation. Tyvärr är detaljerna oöverskådligt många, och ofta finns olika riktiga lösningar för olika skrivsituationer. Därmed är språklig kompetens egentligen en fråga om två förmågor: 1. att kunna känna på sig när något ska kontrolleras och 2. att veta i vilka ord- eller handböcker man kan kontrollera det.</p>	<p>Text 1 version b</p> <p>I språkvård finns det fel för folket som ”större än mej” och finlir för specialisterna som förkortningar för miljoner och miljarder. Men språkvård borde alltid betona funktionen och söka det bästa i varje läge. Tyvärr vimlar det av detaljer, och ofta finns fler facit för olika situationer. Därmed är hänger språkkompetens på två talanger: 1. veta vad man inte vet och 2. veta hur man slår upp det.</p>	<p>Text 1 version c</p> <p>I språkvård finns det fel för folket som ”större än mej” och finlir för finsmakarna som förkortningar för mega, miljoner och miljarder. Men språkvård borde alltid ha fokus på funktion och söka det bästa i varje läge. Tyvärr drunknar vi i detaljer, och ofta finns fler facit för olika fall. Därmed är hänger språkkompetens på två talanger: 1. veta vad man inte vet och 2. veta hur man får veta det.</p>
<p>Text 2 version a</p> <p>På varje arbetsplats finns grafiska esteter som kan sitta i evigheter och ändra formatmallar och byta typsnitt, medan andra aldrig någonsin ändrar en defaultinställning.</p>	<p>Text 2 version b</p> <p>På varje arbetsplats finns grafiska esteter som sitter länge och filar på formatmallar och ändrar typsnitt, medan andra låter datorn gå som den är förinställd. Självfallet</p>	<p>Text 2 version c</p> <p>På varje arbetsplats finns grafiska esteter som sitter i timmar och filar på formatmallar och fixar med fonter, medan andra låter datorn gå som den står. Självfallet finns det</p>

<p>Själfallet finns det texter som är värda all omsorg och andra som inte är det. Datorns möjligheter till grafisk variation ska utnyttjas, men inte överutnyttjas. Tydliga rubriker, lättläst brödtext, konsekvent markering av citat och nyckelord och inte för långa rader är dygder i alla texter, men de kan ställas in en gång för alla. Det är de andra texterna som ska få kosta tid: det viktiga säljbrevet och PMet som precis alla måste läsa.</p>	<p>finns det texter som värda den vård de får och andra som är rena slit- och slängtexter. Rejåla rubriker, lättläst brödtext, konsekventa ordmarkeringar och lagom långa rader är lay outens ledstjärnor, men de kan ställas in en gång för alla. Det är de andra texterna som får ta tid och kosta möda: det viktiga säljbrevet och PMet som ingen får missa.</p>	<p>texter som värda den vård de får och andra som är rena slit- och slängtexter. Rejåla rubriker, lättläst löptext, konsekventa cue-words och lagom långa rader är lay outens ledstjärnor, men de kan ställas in en gång för alla. Det är de andra texterna som får ta tid och kosta möda: det speciella säljbrevet och PMet som ingen får missa.</p>
---	---	---

Långtexterna

Var finns Stockholms Arnold Schwarzenegger?

Liksom Kalifornien har Stockholms läns landsting också katastrofala underskott. I år beräknas underskottet bli 2 miljarder kronor, nästa år går landstinget back hela 3,2 miljarder kronor.

Stockholmarna lider också av ett demokratiskt underskott; de kan inte samla in namn och kräva en förtroendeomröstning. Trots att det socialdemokratiska landstingsrådet Ingela Nylund Watz med öppna ögon bryter mot lagen.

Landsting och kommun får inte gå med underskott och i augusti fastslog länsrätten i en dom att Ingela Nylund Watz bryter mot lagen.

Varför är Bosse Ringholm och Göran Persson så tysta? Av hänsyn till en partikamrat? De missar annars aldrig chansen att skälla på Frankrikes brott mot EU:s stabilitetspakt. I landstinget är den borgerliga oppositionen vingklippt efter Ralph Lédels dyrbara protester från sandlådan. När moderaterna rattade landstinget tyckte man att det var helt okej att köra med miljardunderskott, eftersom orsaken fanns i skatteutjämningsystemet.

Och orsaken till underskotten finns fortfarande till stor del att söka i detta system. Stockholm har Sveriges högsta landstingsskatt, 11,62 kronor på varje intjänad hundralapp, medan Norrbotten (!) med 9,42 har den lägsta. Stockholm och Uppsala är de enda landsting som betalar till övriga Sverige. Inklusiva de kommunala Robin Hood-pengarna bidrar Stockholmsregionen med drygt 15 miljarder kronor till utjämningen i år.

Tidningen Affärsvärlden har visat att tillväxten i Stockholmsregionen nu är negativ och att huvudstaden därmed har förpassats till plats 69 i den svenska tillväxtliga tidningen sammanställt. Eftersom det sannolikt finns moraliska gränser även för landstingsrådet Ingela Nylund Watz lagtrots, så kommer hon att höja skatten igen. Möjligen med en hel krona.

Stockholmarna tycker per definition att de alltid betalar för mycket till utjämningen. Inget konstigt med det. Men någonstans finns också en samhällsekonomisk gräns för betalningsutrymmet.

Var finns Stockholms Arnold Schwarzenegger?

Liksom Kalifornien har Stockholms läns landsting också katastrofala underskott. I år beräknas underskottet bli 2 miljarder kronor, nästa år går landstinget back hela 3,2 miljarder kronor. Stockholm är bankrutt.

Stockholmarna lider också av ett demokratiskt underskott; de kan inte samla in namn och kräva en förtroendeomröstning. Trots att det socialdemokratiska landstingsrådet Ingela Nylund Watz med öppna ögon bryter mot lagen.

Landsting och kommun måste enligt lag ha sin budget i balans och i augusti fastslog länsrätten i en dom att Ingela Nylund Watz bryter mot lagen. Inte ens hon står över lagen.

Varför är Bosse Ringholm och Göran Persson så tysta? Av hänsyn till en partikamrat? De missar annars aldrig chansen att skälla på Frankrikes brott mot EU:s stabilitetspakt. I landstinget är den borgerliga oppositionen vingklippt efter Ralph Lédels dyrbara protester från sandlådan. När moderaterna rattade landstinget tyckte man att det var helt okej att köra med miljardunderskott. Det var skatteutjämningsystemets fel.

Och orsaken till underskotten finns fortfarande till stor del att söka i detta system. Stockholm har inte en chans. Stockholm har Sveriges högsta landstingsskatt, 11,62 kronor på varje intjänad hundralapp, medan Norrbotten (!) med 9,42 har den lägsta. Stockholm och Uppsala är de enda landsting som betalar till övriga Sverige. Inklusive de kommunala

Robin Hood-pengarna bidrar Stockholmsregionen med drygt 15 miljarder kronor till utjämningen i år.

Tidningen Affärsvärlden har visat att tillväxten i Stockholmsregionen nu är negativ och att huvudstaden därmed har förpassats till plats 69 i den svenska tillväxtliga tidningen sammanställt.

Gonatt Stockholm!

Eftersom det sannolikt finns moraliska gränser även för landstingsrådet Ingela Nylund Watz lagtrots, så kommer hon att höja skatten igen. Möjligen med en hel krona.

Var finns Stockholms Arnold Schwarzenegger?

Liksom Kalifornien har Stockholms läns landsting också katastrofala underskott. I år beräknas underskottet bli 2 miljarder kronor, nästa år går landstinget back hela 3,2 miljarder kronor. Det är ingen budget i balans.

Stockholmarna lider också av ett demokratiskt underskott; de kan inte samla in namn och kräva en förtroendeomröstning. Trots att det socialdemokratiska landstingsrådet Ingela Nylund Watz med öppna ögon bryter mot lagen.

Landsting och kommun får inte gå med underskott och i augusti fastslog länsrätten i en dom att Ingela Nylund Watz bryter mot lagen. Lagen gäller även landsting.

Varför är Bosse Ringholm och Göran Persson så tysta? Av hänsyn till en partikamrat? De missar annars aldrig chansen att skälla på Frankrikes brott mot EU:s stabilitetspakt. I landstinget är den borgerliga oppositionen vingklippt efter Ralph Lédels dyrbara protester från sandlådan. När moderaterna rattade landstinget tyckte man att det var

helt okej att köra med miljardunderskott, eftersom orsaken fanns i skatteutjämningsystemet. Det är en utjämning som utarmar.

Och orsaken till underskotten finns fortfarande till stor del att söka i detta system. Stockholm har Sveriges högsta landstingsskatt, 11,62 kronor på varje intjänad hundralapp, medan Norrbotten (!) med 9,42 har den lägsta. Stockholm och Uppsala är de enda landsting som betalar till övriga Sverige. Inklusiva de kommunala Robin Hood-pengarna bidrar Stockholmsregionen med drygt 15 miljarder kronor till utjämningen i år.

Tidningen Affärsvärlden har visat att tillväxten i Stockholmsregionen nu är negativ och att huvudstaden därmed har förpassats till plats 69 i den svenska tillväxtliga tidningen sammanställt. Stackars Stockholm!

Eftersom det sannolikt finns moraliska gränser även för landstingsrådet Ingela Nylund Watz lagtrots, så kommer hon att höja skatten igen. Möjligen med en hel krona.

Stockholmarna tycker per definition att de alltid betalar för mycket till utjämningen. Inget konstigt med det. Men någonstans finns också en samhällsekonomisk gräns för betalningsutrymmet.

Långtext 2:

Studentinflytande

Ett väl fungerande studentinflytande är en tillgång för universitetet och ligger i allas intresse. Det ökar demokratin, skapar jämlikare maktstrukturer och ökar kvaliteten på verksamheten. Studenterna skall ha ett välfungerande inflytande över universitetets verksamhet från institutionsnivå, fakultetsnivå till universitetsstyrelsen. Studenter berörs av så gott som alla beslut som fattas och det är därför naturligt och viktigt att de också har inflytande över dem.

Studenters möjlighet att påverka och bidra med sin kunskap och erfarenhet förutsätter emellertid att studenterna verkligen får vara med där besluten fattas. Detta kräver att universitetet tar ansvar och arbetar för att studentinflytandet skall fungera bra på alla nivåer.

Högskolelagen säger att *"Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna"*. Högskolorna skall dessutom *"verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen"*.

Detta innebär att studenterna skall ha rätt att ha studentrepresentanter i alla beslutande organ inom högskolan vars verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. Det är vanligt att beslutanderätten delegeras till en tjänsteman. Rektor är ett exempel på en tjänsteman som har en mängd frågor att besluta över. Prefekten är ett annat exempel. Tjänstemannen har skyldighet och ansvar att i god tid före beslut informera och samråda med studenterna i frågor som har betydelse för utbildningen och studenternas situation (Högskoleförordningen 3 Kap 9 §).

Studentkåren anser att det är av stor vikt för kvaliteten på universitetets verksamhet att studenterna är representerande i alla beslutande organ på universitetet.

För att studentinflytandet skall kunna fungera på ett bra sätt är det viktigt att det finns aktiva ämnes- och doktorandråd på alla institutioner. Det kräver ett aktivt stöd från institutionerna. För att få ett fungerande inflytande är det viktigt att föreläsningstid avsätts för val av studentrepresentanter samt information från ämnesråden. Det informella studentinflytandet kan vara väl så viktigt som det formella. Ett bra sätt att öka förutsättningarna för att det informella studentinflytandet skall fungera är att ämnes- och doktorandråd ges ett rum och därmed hemortsrätt på sin institution. Ett minimikrav är att alla ämnes- och doktorandråd har postfack och e-postadress på institutionen, samt ingår i

institutionens intranät. Institutionen skall utse en kontaktperson, som regelbundet har kontakt med råden. De skall dessutom inbjudas till personalkonferenser och liknande. På fakultetsnivå sker inflytandet genom fakultetsråden. Det är viktigt att fakultetskanslierna aktivt stödjer dessa i samma utsträckning som råden ovan.

Studentinflytande

Ett väl fungerande studentinflytande är en tillgång för universitetet och ligger i allas intresse. Det ökar demokratin, skapar jämlikare maktstrukturer och ökar kvaliteten på verksamheten. Studenterna skall ha ett välfungerande inflytande över universitetets verksamhet från institutionsnivå, fakultetsnivå till niversitetsstyrelsen. Studenter berörs av så gott som alla beslut som fattas och det är därför naturligt och viktigt att de också har inflytande över dem. Studenters möjlighet att påverka och bidra med sin kunskap och erfarenhet förutsätter emellertid att studenterna verkligen får vara med där besluten fattas. Detta kräver att universitetet tar ansvar.

Högskolelagen säger att *"Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna"*. Högskolorna skall dessutom *"verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen"*.

Detta innebär att studenterna skall ha rätt att ha studentrepresentanter i alla beslutande organ inom högskolan vars verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas liv. Det är vanligt att beslutanderätten delegeras till en tjänsteman. Rektor är ett exempel på en tjänsteman som har en mängd frågor att besluta över. Prefekten är ett annat exempel. Tjänstemannen har skyldighet och ansvar att i god tid före beslut informera och samråda med studenterna i frågor som har betydelse för utbildningen och studenternas arbetssituation (Högskoleförordningen 3 Kap 9 §). Studenter ska finnas där besluten fattas.

För att studentinflytandet skall kunna fungera på ett bra sätt är det viktigt att det finns fungerande ämnes- och doktorandråd på alla institutioner. Det kräver ett aktivt stöd från institutionerna. För att få ett fungerande inflytande är det viktigt att föreläsningstid avsätts för val av studentrepresentanter samt information från ämnesråden. Det informella studentinflytandet kan vara väl så viktigt som det formella. Ett bra sätt att öka förutsättningarna för att det informella studentinflytandet skall fungera är att ämnes- och doktorandråd ges ett rum och därmed hemortsrätt på sin institution. Ett minimikrav är att alla ämnes- och doktorandråd har postfack och e-postadress på institutionen, samt ingår i institutionens intranät. Institutionen skall utse en kontaktperson, som regelbundet har kontakt med råden. De skall dessutom inbjudas till personalkonferenser och liknande. På fakultetsnivå sker inflytandet genom fakultetsråden. Det är viktigt att fakultetskanslierna aktivt stödjer dessa i samma utsträckning som råden ovan. Alltså: råden ska få all information.

Inget styre utan student

Ett väl fungerande studentinflytande är en tillgång för universitetet och ligger i allas intresse. Det ökar demokratin, skapar jämlikare maktstrukturer och ökar kvaliteten på verksamheten. Studenterna skall ha ett välfungerande inflytande över universitetets verksamhet från institutionsnivå, fakultetsnivå till universitetsstyrelsen. Studenter berörs av så gott som alla beslut som fattas och det är därför naturligt och viktigt att de också har inflytande över dem. Studenters möjlighet att påverka och bidra med sin kunskap och erfarenhet förutsätter emellertid att studenterna verkligen får vara med där besluten fattas. Detta kräver ett aktivt ansvar.

Högskolelagen säger att *"Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna"*. Högskolorna skall dessutom *"verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen"*.

Detta innebär att studenterna skall ha rätt att ha studentrepresentanter i alla beslutande och beredande organ inom högskolan vars verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. Det är vanligt att beslutanderätten delegeras till en tjänsteman. Rektor är ett exempel på en tjänsteman som har en mängd frågor att besluta över. Prefekten är ett annat exempel. Tjänstemannen har skyldighet och ansvar att i god tid före beslut informera och samråda med studenterna i frågor som har betydelse för utbildningen och studenternas situation (Högskoleförordningen 3 Kap 9 §). Smartare och smidigare att ta med studenter från starten.

För att studentinflytandet skall kunna fungera på ett bra sätt är det viktigt att det finns fungerande ämnes- och doktorandråd på alla institutioner. Det kräver ett aktivt stöd från institutionerna. För att få ett fungerande inflytande är det viktigt att föreläsningstid avsätts för val av studentrepresentanter samt information från ämnesråden. Det informella studentinflytandet kan vara väl så viktigt som det formella. Ett bra sätt att öka förutsättningarna för att det informella studentinflytandet skall fungera är att ämnes- och doktorandråd ges ett rum och därmed hemortsrätt på sin institution. Ett minimikrav är att alla ämnes- och doktorandråd har postfack och e-postadress på institutionen, samt ingår i institutionens intranät. Institutionen skall utse en kontaktperson, som regelbundet har kontakt med råden. De skall dessutom inbjudas till personalkonferenser och liknande. På fakultetsnivå sker inflytandet genom fakultetsråden. Det är viktigt att fakultetskanslierna aktivt stödjer

dessa i samma utsträckning som råden ovan. Alltså: stöd till studenter och resurser till råden.